

SYLWETKI

XCVI. JAROSŁAW IWASZKIEWICZ – POETA, PROZAIK, DRAMATURG

— Wśród nurtów i gatunków międzyepoki (Młoda Polska – Dwudziestolecie Międzywojenne): poszukiwania, fascynacje i stylizacje we wczesnych lirykach, poematach i prozie poetyckiej.

— Krystalizacja tożsamości artystycznej w międzywojennej poezji, prozie, dramacie; ogniska Iwaszkiewiczowskiej tematyki: ulotność istnień i niezniszczalna przemienność natury; dynamizm miłości i pokusa dążenia do śmierci; ironia starć i rozminięć toku historii i losu jednostki.

— Charakterystyczne cechy konstrukcji Iwaszkiewiczowskich fabuł, na przykładzie *Księżyc wschodzi*, *Czerwone tarcze*, opowiadań *Panny z Wilka*, *Bitwa na równinie Sedgemoor*, *Serenité*.

— „Stary Poeta” – metafizyka i poetyka w późnym piarstwie Iwaszkiewicza: kontynuacje, przemiany, rekapitulacje.

Utwory:

J. Iwaszkiewicz, *Dzieła*, Warszawa 1980 i nast., zwłaszcza: *Oktostychy* (prwdr. 1919), *Zenobia Palmura. Powieść poetycka* (prwdr. 1920), *Dionizje* (prwdr. 1922), *Ucieczka do Bagdadu* (prwdr. 1923), *Księżyc wschodzi. Powieść* (prwdr. 1925), *Księga dnia i Księga nocy. Poezje* (prwdr. 1929), *Powrót do Europy* (wiersze, prwdr. 1931), *Panny z Wilka* (opow., prwdr. 1933), *Brzezina* (opow., prwdr. 1933), *Czerwone tarcze* (powieść, prwdr. 1934), *Młyn nad Utratą* (opow., prwdr. 1939), *Lato w Nohant. Komedia w 3 aktach* (prwdr. 1937), *Nowele włoskie* (prwdr. 1947), *Książka moich wspomnień* (prwdr. 1957, wyd. poszerzone 1994), *Sny. Ogrody. Serenité* (opow., prwdr. 1974), *Śpiewnik włoski* (wiersze, prwdr. 1974), *Petersburg* (opow., prwdr. 1976), *Noc czerwcową. Zarudzie. Heydenreich* (opow., prwdr. 1976), *Mapa pogody* (wiersze, prwdr. 1977), *Muzyka wieczorem* (wiersze, prwdr. 1980), oraz: *Notatki 1939–1945*, aneks A. Iwaszkiewiczowa, przygot. do druku A. Zawada, Wrocław 1991.

Opracowania i źródła pomocnicze:

J. Iwaszkiewicz, *Dzienniki*, t. I, 1911–1955, t. II, 1956–63.

J. Iwaszkiewicz, *Listy do córek*.

J. Andrzejewski, J. Iwaszkiewicz, *Listy*, oprac. A. Fiut, Warszawa 1991.

- M. Baranowska, *Obrazy poezji. Autoportrety i portrety*, w: *Sporne sprawy polskiej literatury współczesnej (po 1975 roku)*, red. A. Brodzka i L. Bur-ska, Warszawa 1998.
- A. Brodzka, *Jarosław Iwaszkiewicz*, w: *Literatura polska 1918–1975*, t. 1: *1918–1932*, Warszawa 1975.
- T. Burek, *Wstęp*, w: J. Iwaszkiewicz, *Najpiękniejsze opowiadania*, Londyn 1993.
- A. Gronczewski, *Jarosław Iwaszkiewicz*, Warszawa 1972.
- Jarosław Iwaszkiewicz w stulecie urodzin*, „*Twórczość*” 1994, nr 2.
- M. Jędrychowska, *Wczesna proza Jarosława Iwaszkiewicza*, Wrocław 1977.
- J. Kwiatkowski, *Eleuter*, Warszawa 1966.
- J. Kwiatkowski, *Poezja Jarosława Iwaszkiewicza na tle dwudziestolecia między-wojennego*, Warszawa 1975.
- A. Nasiłowska, *Stary poeta: Iwaszkiewicz i historia*, w: *Sporne postaci polskiej literatury współczesnej*, red. A. Brodzka, Warszawa 1994.
- O twórczości Jarosława Iwaszkiewicza: materiały z konferencji Instytutu Badań Literackich PAN w dniach 18–20 czerwca 1979*, red. A. Brodzka, Kra-ków 1983.
- J. Późniak, *Dramaturgia Jarosława Iwaszkiewicza*, Szczecin 1989.
- R. Przybylski, *Eros i Tanatos. Proza Jarosława Iwaszkiewicza 1916–1938*, Warszawa 1970.
- J. Rohoziński, *Jarosław Iwaszkiewicz*, Warszawa 1968.
- Skamander 9: twórczość Jarosława Iwaszkiewicza: interpretacje*, Katowice 1993.
- Stawisko. Almanach Iwaszkiewiczowski*, red. A. Brodzka i in., t. 1, *Miejsce Iwasz-kiewicza*, Stawisko 1995.
- J. Święch, „*Voci di Roma*” Jarosława Iwaszkiewicza, *czyli o korzyściach podró-ży*, w: *Nowela, opowiadanie, gawęda*, red. K. Bartoszyński, M. Jasińska-Wojtkowska, S. Sawicki, Warszawa 1974.
- A. Werner, *Wstęp*, w: J. Iwaszkiewicz, „*Brzezina*” i inne opowiadania ekranizo-wane, Warszawa 1987.
- T. Wójcik, *Pejzaż w poezji Jarosława Iwaszkiewicza: paramonografia liryki po-ety*, Warszawa 1993.
- P. Mitzner, *Na progu. Doświadczenia religijne w tekstach Jarosława Iwaszkiewi-cza*, Warszawa 2003.
- M. Radziwon, *Iwaszkiewicz. Pisarz po katastrofie*, Warszawa 2010.
- Powroty Iwaszkiewicza*, red. A. Czyżak, J. Galant i K. Kuczyńska-Koschany, Poznań 1999.

XCVII. ALEKSANDER WAT – POETA, OPOWIADACZ, ESEISTA

- Groźna błazenada: opowiadania z tomu *Bezrobotny Lucyfer* na tle katastrofizmu lat międzywojennych.
- *Mój wiek* – obraz epoki, obraz autora.
- Komunizm jako siła demoniczna: historiozofia Wata.
- Poetycki odblask doświadczeń obozowych.
- Synkretyzm kultur w liryce Wata.
- Żyd i chrześcijanin.
- Erotyka w świecie nieprzyjaznym.
- Liryka cierpiącego ciała.
- Mowa kaleka: zaburzenia składni i rytmu jako środek ekspresji.

Utworky:

Wybór wierszy, oprac. A. Dziadek, Wrocław 2008, BN, s. I, 300; *Bezrobotny Lucyfer i inne opowiadania*, wstęp W. Bolecki, wybór i oprac. W. Bolecki i J. Zieliński, Warszawa 1993; *Mój wiek. Pamiętnik mówiony*, przedm. Cz. Miłosz, oprac. L. Ciołkoszowa, cz. 1–2, Londyn 1977 (lub Warszawa 1990); *Wiersze wybrane*, wybór i oprac. A. Micińska, J. Zieliński, wstęp J. Zieliński, Warszawa 1987; *Świat na haku i pod kluczem. Eseje*, oprac. K. Rutkowski, Londyn 1985; *Dziennik bez samogłosek*, oprac. K. Rutkowski, Londyn 1986; *Ucieczka Lotha. Proza*, oprac. K. Rutkowski, Londyn 1988; wyd. nast.: wstęp i oprac. W. Bolecki, Warszawa 1994, *Pisma zebrane*, oprac. A. Micińska, J. Zieliński, t. 1, *Poezje*, Warszawa 1997; *Ucieczka Lotha*, wstęp i oprac. W. Bolecki, postawie T. Venclova, Warszawa 1996.

Opracowania:

- M. Baranowska, *Aleksander Wat: choroba wieku*, w: *Sporne postaci polskiej literatury współczesnej*, red. A. Brodzka, Warszawa 1994.
- M. Baranowska, *Transfiguracje przestrzeni w twórczości Aleksandra Wata*, w: *Przestrzeń i literatura*, red. M. Głowiński, A. Okopień-Sławińska, Wrocław 1978.
- M. Baranowska, *Trans czytającego młodzieńca wieku*, w: *taż, Surrealna wyobraźnia i poezja*, Warszawa 1984.
- A. Brodzka, *Spór o wartości kultury współczesnej w polskiej prozie narracyjnej*, w: *Literatura polska 1918–1975*, t. 1: 1918–1932, Warszawa 1975.
- A. Dziadek, *Rytm i podmiot w liryce J. Iwaszkiewicza i A. Wata*, Katowice 1999.
- W. Karpiński, *Aleksander Wat – krajobraz poezji i Aleksander Wat – klucz i hak*, w: *tenże, Książki zbójcekie*, Londyn 1988 (lub wyd. krajowe).
- J.J. Lipski, *Noc ciemna*, „Twórczość” 1963, nr 4.

- J. Łukasiewicz, *W dwudziestolecie (O poezji Aleksandra Wata)*, „Pismo” 1981, nr 5, 6.
- M. Łukaszyk, *„...i w kołysankę przemieniony płacz. Obiit Natus est w poezji Aleksandra Wata*, Londyn 1989.
- Cz. Miłosz, *O wierszach Aleksandra Wata*, w: tenże, *Prywatne obowiązki*, Paryż 1972 (lub wyd. nast.).
- Pamięć głosów: o twórczości Aleksandra Wata*, red. W. Ligęza, Kraków 1992.
- K. Pietrych, *O „Wierszach śródziemnomorskich” Aleksandra Wata*, Warszawa 1999.
- A. Sulikowski, *Poszukiwania metaficzne Aleksandra Wata*, w: „*Metafizyczne w literaturze współczesnej*”, red. A. Koss, Lublin 1992.
- K. Szaniawski, *Metafizyka zniewolona – świadectwo Aleksandra Wata*, w zbiorze: *Literatura źle obecna (Rekonesans)*, Londyn 1984 (lub wyd. nast.).
- Szkice o poezji Aleksandra Wata*, red. J. Brzozowski i K. Pietrych, Warszawa 1999.
- T. Venclova, *Aleksander Wat: obrazoburca*, Kraków 1997.
- O. Watowa, *Wszystko, co najważniejsze. Rozmowy z Jackiem Trznadlem*, Londyn 1984; wyd. nast. oprac. J. Zieliński, Warszawa 1994.
- K. Wyka, *Superflumina Babylonis*, w: tenże, *Rzecz wyobraźni*, Warszawa 1958 (lub wyd. nast.).
- J. Zieliński, *Spowiedź syna królewskiego*, „Twórczość” 1984, nr 3.
- K. Pietrych, *Co poezji po bólu? Empatyczne przestrzenie lektury*, Łódź 2009.

XCVIII. JULIAN PRZYBOŚ

- Przyboś wśród programów i prądów artystycznych pierwszej połowy XX w.
- Dwie strony utopii: rewolucja poetycka a rewolucja społeczna.
- Koncepcja bohatera lirycznego: iluzja wszechmocy, twórcy i niszczyciela.
- Świat jako doznanie wizualne.
- Świat jako doznanie motoryczne.
- Miasto i wieś: wzajemna relacja i ewolucja motywów.
- Frazeologizmy źródłem metafory.
- Nowa muzyczność: eufonia i odrębny krój wiersza wolnego.
- *Pióro z ognia*: próba przewyciężenia własnej poetyki.
- Dialog ze Słowackim.
- Demiurg zmęczony: wiersze późne.
- O sobie, liryce i sztukach plastycznych – szkice i zapiski.

Utwory:

J. Przyboś, *Utwory poetyckie*, t. 1–2, oprac. R. Skręt, Kraków 1984–1994 (wydanie krytyczne obejmujące całość dorobku poetyckiego autora, łącznie z editami; niezbędne źródło informacji filologicznej o tekstach); J. Przyboś, *Sytuacje liryczne. Wybór poezji*, oprac. E. Balcerzan i A. Legeżyńska, Wrocław 1989, BN, s. I, nr 226; *Linia i gwar. Szkice*, t. 1–2, Kraków 1959; *Sens poetycki*, t. 1–2, wyd. 2, Kraków 1967; *Zapiski bez daty*, Warszawa 1970; *Czytając Mickiewicza*, wyd. 3, Warszawa 1985.

Opracowania:

- E. Balcerzan, *Liryka Juliana Przybosia*, Warszawa 1989.
- E. Balcerzan, *Przyboś metafizyczny*, „Teksty Drugie” 1992, nr 4.
- M. Delaperrière, *Metafora absolutu*, „Teksty Drugie” 1992, nr 4.
- M. Głowiński, *Przyboś: najwięcej słów*, „Teksty” 1975, nr 1.
- Juliana Przybosia najmniej słów. Analizy i interpretacje*, red. S. Makowski, Warszawa 1991.
- T. Kłak, *Julian Przyboś*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. XXIX/1, 1986, z. 120.
- J. Kwiatkowski, *Świat poetycki Juliana Przybosia*, Warszawa 1972.
- Z. Łapiński, *Julian Przyboś*, w: *Literatura polska w okresie międzywojennym*, red. I. Maciejewska, J. Trznadel, M. Pokrasenowa, Kraków 1993 (*Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku*, seria 6).
- A. Okopień-Sławińska, *Julian Przyboś: „Z Tatr”*, w: T. Kostkiewiczowa, A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński, *Czytamy utwory współczesne*, Warszawa 1967.
- A. Okopień-Sławińska, *Pomysły do teorii wiersza współczesnego. (Na przykładzie poezji Przybosia)*, w: *Styl i kompozycja*, red. J. Trzynadłowski, Wrocław 1965.
- A. Sandauer, *Przyboś*, Warszawa 1970.
- J. Sławiński, *Koncepcja języka poetyckiego Awangardy krakowskiej*, Wrocław 1965.
- Wspomnienia o Julianie Przybosiu*, oprac. J. Sławiński, Warszawa 1976.
- K. Wyka, *Wola wymiernego kształtu*, w: tenże, *Rzecz wyobraźni*, wyd. 2, Warszawa 1977.
- D. Zamaćńska, *„Widzę naprzód o wiek”?*, w: *Studia z teorii i historii poezji*, seria 2, red. M. Głowiński, Wrocław 1970.
- Stulecie Przybosia*, red. S. Balbus, E. Balcerzan, Poznań 2002.

XCIX. WITOLD GOMBROWICZ

- Człowiek wśród ludzi: filozofia osobowości.
- Człowiek wśród wytworów: filozofia kultury.
- Między opozycjami: młodość – starość, kobiece – męskie, szlacheckie – prostackie, wysokie – niskie...
- Między estetyką farsy a tragizmem.
- Parodia konstruktywna: konwencje literackie jako tworzywo.
- Funkcja zdarzeń: skandal.
- Konstrukcja zdarzeń: bez zakończenia.
- Galeria postaci: podglądacze, „reżyserzy” i ich ofiary.
- Role i strategie pisania w *Dzienniku*: autor – narrator – bohater, krytyk – filozof – publicysta...
- Być Polakiem (dyskusja z romantyzmem, definicja patriotyzmu, emigracja, stosunek do PRL-u, współpraca z „Kulturą”).
- *Ferdynand* na tle prozy międzywojennej.
- Obecność Gombrowicza w bieżącym życiu literackim i artystycznym.

Utwory:

W. Gombrowicz, *Dzieła*, Kraków 1986–1997 (*Bakakaj*, *Ferdynand*; *Trans-Atlantyk*; *Pornografia*; *Kosmos*; *Dziennik 1953–1956*; *Dziennik 1957–1961*; *Dziennik 1962–1966*; *Dramaty*; *Opętani*; *Wspomnienia polskie. Wędrówki po Argentynie*; *Proza* (fragmenty). *Reportaże. Krytyka literacka: 1933–1939*; *Publicystyka, wywiady, teksty różne: 1939–1963*; *Publicystyka, wywiady, teksty różne: 1963–1969*).

lub:

Najważniejsze teksty w następujących edycjach lub ich wznowieniach: *Ferdynand*, oprac. J. Jarzębski, Kraków 1997; *Trans-Atlantyk*, posłowie S. Chwin, Kraków 1997; *Kosmos*, posłowie K. Bartoszyński, Kraków 1994; *Dziennik*, t. 1–3, posłowie W. Karpowicz, Kraków 1997; *Dramaty*, słowo wstępne J. Jarzębski, Kraków 2001; *Testament. Rozmowy z Dominikiem de Roux*, posłowie J. Jarzębski, Kraków 1996.

Opracowania:

- J. Błoński, *Forma, śmiech i rzeczy ostateczne. Studia o Gombrowiczu*, Kraków 1994.
- W. Bolecki, *Poetycki model prozy w dwudziestoleciu międzywojennym: Witkacy. Gombrowicz, Schulz i inni. Studium z poetyki historycznej*, Kraków 1996.
- W. Bolecki, *Przewodnik po labiryncie*, posłowie do: W. Gombrowicz, *Ferdynand*, Kraków 1994 i wyd. nast.
- K. Głaz, *Gombrowicz w Vencie i inne wspomnienia*, Kraków 1989.

- M. Głowiński, „*Ferdydurke*” Witolda Gombrowicza, Warszawa 1993 (Biblioteka Analiz Literackich).
- M. Głowiński, *Gombrowicz i nadliteratura*, Kraków 2002.
- Gombrowicz filozof*, oprac. F.M. Cataluccio i J. Illg, Kraków 1991.
- Gombrowicz i krytycy*, red. Z. Łapiński, Kraków 1984 (zwłaszcza artykuły Bartoszyńskiego, Głowińskiego, Janion, Kijowskiego, Malića, Miłosza, Okopień-Sławińskiej, Sandauera i Schulza).
- R. Gombrowicz, *Gombrowicz w Argentynie. Świadcstwa i dokumenty 1939–1963*, Londyn 1987 (wyd. nast. Wrocław 1991).
- E. Graczyk, *Przed wybuchem wstrząsnąć. O twórczości Witolda Gombrowicza w okresie międzywojennym*, Gdańsk 2004.
- J. Jarzębski, *Gra w Gombrowicza*, Warszawa 1983.
- T. Kępiński, *Witold Gombrowicz i świat jego młodości*, Kraków 1987 (wyd. pierwsze – 1974).
- O. Kühl, *Gęba Erosa. Tajemnice stylu Witolda Gombrowicza*, tłum. K. Niewręda, M. Tarnogórska, Kraków 2005.
- M. Legierski, *Modernizm Gombrowicza*, Warszawa 1999.
- Z. Łapiński, *Ja, Ferdydurke. Gombrowicza świat interakcji*, Lublin 1985, wyd. nowe rozszerzone – Kraków 1997.
- K. Łęcki, *Św. Gombrowicz. Zinstytucjonalizowane formy komunikowania o literaturze. Socjologiczna analiza zjawiska*, Katowice 1997.
- J. Margański, *Gombrowicz wieczny debiutant*, Kraków 2001.
- M.P. Markowski, *Czarny nurt. Gombrowicz, świat, literatura*, Kraków 2004.
- Cz. Miłosz, *Ziemia Ulro*, Warszawa 1982, rozdz. 5–12.
- Cz. Miłosz, *Zaczynając od moich ulic*, Warszawa 1990 (fragm. poświęcone Gombrowiczowi).
- J. Paszek, F. Mazurkiewicz, *Przeczytajcie „Ferdydurke”. Szkolna encyklopedia języków Ferdydurki*, Katowice 1998.
- A. Sandauer, *Schulz i Gombrowicz czyli literatura głębin. Próba psychoanalizy*, w: tenże, *Pisma zebrane*, t. 1, Warszawa 1985.
- J. Siedlecka, *Jaśniepanicz*, Kraków 1987.
- J. Sławiński, *Sprawa Gombrowicza*, „Nurt” 1977, nr 2 (przedr. w: tenże, *Teksty i teksty*, Warszawa 1990).
- Tango Gombrowicz*, oprac. R. Kalicki, Kraków 1984.
- J.P. Sargas, *Gombrowicz lub ateizm integralny*, tłum. J.M. Kłoczowski, Warszawa 2004.

C. CZESŁAW MIŁOSZ

- Pięć zmysłów wiersza – *mimesis* według Miłosza.
- O „dotkliwościach naszego wieku” – wizja historii, krytyka kultury.
- Świadectwo poezji – role poety w XX wieku.
- Miejsce człowieka – przeciw historii, przeciw naturze.
- Literatura jako forma pamięci.
- Koniec świata – lewicowość i katastrofizm wczesnych utworów.
- Ocalec – wojna, powstanie warszawskie, Zagłada.
- Wyzwolenie umysłu – wobec stalinizmu.
- Emigracja – ucieczka, wybór czy konieczność?
- Forma bardziej pojemna – ewolucja poetyki.
- Powinowactwa i polemiki: polski romantyzm, francuski symbolizm, anglosaski modernizm, William Blake, Oscar Miłosz, Jarosław Iwaszkiewicz, Witold Gombrowicz, Tadeusz Różewicz, Zbigniew Herbert.
- Wobec Boga: od gnozy do ortodoksji katolickiej (eseje i poezja).
- Stary Mistrz (także Miłosz w polskim życiu literackim po Noblu i po 1989).
- Tłumaczenia (poezja, Biblia, filozofia).

Utwory:

Cz. Miłosz, *Dzieła zebrane* (tu przede wszystkim: *Wiersze*, t. 1–5, *Zniewolony umysł*, *Dolina Issy*, *Rodzinna Europa*, *Widzenia nad Zatoką San Francisco*, *Ziemia Ulro*, *Świadectwo poezji*, *Przekłady biblijne*, *Podróżny świata – rozmowy z Renatą Gorczyńską*)

lub:

Wiersze, t. 1–3, Kraków 1993; *Mowa wiązana*, Warszawa 1986 (wyd. 2, Olsztyn 1989); *Wypisy z ksiąg użytecznych*, Kraków 1994; *Ewangelia według Marka. Apokalipsa*, tłum. z grec., Lublin 1989; *Księga Hioba*, tłum. z hebr., Lublin 1981; *Księga psalmów*, tłum. z hebr., Lublin 1982; *Księga mądrości*, tłum. z grec., Paris 1989; *Księgi pięciu megilot*, tłum. z hebr. i grec., Lublin 1984; *Zniewolony umysł*, Paryż 1953 (wiele przedr., ostatni: Kraków 1990); *Dolina Issy*, Paryż 1955 (wiele przedr., ostatni: Kraków 1993); *Rodzinna Europa*, Paryż 1959 (wiele przedr., ostatni: Warszawa 1990); *Ziemia Ulro*, Paryż 1977 (kilka przedr., ostatni: Warszawa 1982); *Ogród nauk*, Paryż 1979 (pierwsze pełne wyd. krajowe: Lublin 1991); *Świadectwo poezji. Sześć wykładów o dotkliwościach naszego wieku*, Paryż 1983 (wyd. krajowe, z opuszc. cenz.: Warszawa 1987); *Rok myśliwego*, Paryż 1990; *Jakiegoż to gościa mieliśmy: o Annie Świrszczyńskiej*, Kraków 1994; *Na brzegu rzeki*, Kraków 1994; *Piesek przydrożny*, Kraków

1997; *Życie na wyspach*, Kraków 1997; *To*, Kraków 2000; *Druga przestrzeń* (2002); *Orfeusz i Eurydyka* (2002); *Wiersze ostatnie* (2006).

Źródła pomocnicze:

- Wańkowicz i Miłosz w świetle korespondencji, pod. do druku A. Ziółkowska, „*Twórczość*” 1981, nr 10.
- E. Czarniecka (R. Gorkczyńska), *Podróżny świata. Rozmowy z Czesławem Miłoszem. Komentarze*, Nowy Jork 1983 (przedr. Kraków 1992).
- Czesława Miłosza *autoportret przekorny*, rozmowy przepr. A. Fiut, Kraków 1988.
- A. Franaszek, *Miłosz. Biografia*, Kraków 2011.

Opracowania:

- J. Błoński, *Miłosz jak świat*, Kraków 1998.
- W. Bolecki, *Księga buntowników*, posłowie w: Cz. Miłosz, *Dolina Issy*, Warszawa 1998.
- W. Bolecki, *Proza Miłosza*, „*Pamiętnik Literacki*” 1984, z. 2 (przedr. w: tenże, *Pre-teksty i teksty*, Warszawa 1991).
- A. Fiut, *Moment wieczny. O poezji Czesława Miłosza*, Warszawa 1993 lub wyd. z 2011 (wcześniejsza wersja: Paryż 1987).
- M. Głowiński, „*Przedmieście*” Czesława Miłosza. *Próba interpretacji*, „*Pamiętnik Literacki*” 1987, z. 1.
- W. Gombrowicz, *Dziennik 1953–1956*, Kraków 1986 (*Dzieła*, t. 7), s. 20–38, 149–151 oraz *Dziennik 1957–1961* (*Dzieła*, t. 8), s. 236–238.
- W. Gombrowicz, *Dziennik 1961–1966*, Kraków 1988, t. 9, s. 56–60.
- W. Gombrowicz, *Przeciw poetom: dialog o poezji z Czesławem Miłoszem*, wstęp F. Cataluccio, Kraków 1995.
- R. Gorkczyńska (Ewa Czarnecka), *Podróżny świata. Rozmowy z Czesławem Miłoszem. Komentarze*, Kraków 1992.
- E. Kiślak, *Walka Jakuba z aniołem. Czesław Miłosz wobec romantyczności*, Warszawa 2000.
- J. Kwiatkowski, *Miłosz u progu okupacji. „Rzeka”*, w: *Prace ofiarowane Henrykowi Markiewiczowi*, red. T. Weiss, Kraków 1984.
- A.S. Kowalczyk, *Kryzys świadomości europejskiej w eseistyce polskiej lat 1945–1977 (Vincenz – Stempowski – Miłosz)*, Warszawa 1990.
- M.P. Markowski, *Miłosz: dylematy autoprezentacji*, „*Teksty Drugie*” 1991, nr 1–2.
- Cz. Miłosz, *Trzy zimy oraz Głosy o wierszach (eseje)*, red. R. Gorkczyńska, P. Kłoczowski, Londyn 1987.

- R. Nycz, „Wyrwać z rzeczy chwilę zobaczenia”: Czesława Miłosza tropienie realności, w: tenże, *Literatura jako trop rzeczywistości*, Kraków 2001.
- A. Okopień-Sławińska, „Przedmieście” jako inna „Piosenka o końcu świata”. *Przyczynek do opisu sztuki poetyckiej Czesława Miłosza*, „Pamiętnik Literacki” 1987, z. 1.
- „Pamiętnik Literacki” 1981, z. 4 (numer tematyczny).
- Poznawanie Miłosza. Studia i szkice o twórczości poety*, red. J. Kwiatkowski, Kraków 1985.
- Poznawanie Miłosza 2*, cz. 1, red. A. Fiut, Kraków 2000.
- Poznawanie Miłosza 2*, cz. 2, red. A. Fiut, Kraków 2001.
- M. Stala, *Trzy nieskończoności*, Kraków 2001 (tu: *Część trzecia*).
- A. Walicki, „Zniewolony umysł” *po latach*, Warszawa 1993.
- „Teksty” 1981, z. 4 (numer tematyczny); „Teksty Drugie” 2001, z. 3/4.
- K. Zajas, *Miłosz i filozofia*, Kraków 1997.
- M. Zaleski, *Przygoda drugiej awangardy*, Warszawa 1984, rozdz. 10.
- M. Zaleski, *Zamiast. O twórczości Czesława Miłosza*, Kraków 2005.
- R. Zimand, *Trzydzieści lat temu i później*, w: tenże, *Wojna i spokój. Szkice trzecie*, Londyn 1984 (lub w: tenże, *Miłosz, Tyrmand, Zinowiew*, Warszawa 1982, Wydawnictwo „Krąg”).

CI. TADEUSZ RÓŻEWICZ

- „Nie wierzę w...” – świat, człowiek i literatura po wojnie.
- Wiersz i język poezji Różewicza.
- „Stworzyć poezję po Oświęcimiu” – opisać koniec poezji.
- „Nic” w utworach Różewicza (kategoria filozoficzna, etyczna, egzystencjalna, estetyczna...).
- Mówić/milczeć o tym, co Niewyrażalne – Różewicz jako poeta metafizyczny.
- Walentyńkowy świat. Diagnoza i krytyka nowoczesności.
- Starość Mistrza – ironiczna elegijność.
- Dialogi z innymi pisarzami (np. Franz Kafka, Paul Celan, Samuel Beckett, Cyprian Norwid, Leopold Staff, Czesław Miłosz...).
- „Formy nieczyste”, formy otwarte. Dramaturgia Różewicza.
- Oko wiersza. Twórczość Różewicza o sztuki wizualne (awangarda, neoawangarda, popart, postmodernizm).

Utwory:

- T. Różewicz, *Utwory zebrane*, Wrocław 2003–2006 (*Proza*, t. 1–3, *Dramaty*, t. 1–3, *Poezja*, t. 1–4).
- Poezje*, t. 1–2. Kraków 1988; *Teatr*, t. 1–2, Kraków 1988; *Proza*, t. 1–2, Kraków 1990; *Płaskorzeźba*, Wrocław 1991; *Kartoteka. Kartoteka rozrzucona*, wstęp Z. Majchrowski, Kraków 1997; *Nasz starszy brat*, Wrocław 1992. *Zawsze fragment*, Wrocław 1996; *Zawsze fragment. Recycling*, Wrocław 1998; *Matka odchodzi*, Wrocław 1999; *Nożyk profesora*, Wrocław 2001; *Szara strefa*, Wrocław 2002; *Wyjście*, Wrocław 2004; *Nauka chodzenia. Gehen lernen*, Wrocław 2007; *Niepokój. Wybór wierszy*, Warszawa 2000; *Kup kota w worku*, Wrocław 2008.

Opracowania:

- J. Błoiński, *Szkic portretu poety współczesnego*, w: tenże, *Poeci i inni*, Kraków 1956.
- G. Borkowska, *O Tadeuszu Różewiczu dzisiaj*, w: *Sporne postaci polskiej literatury współczesnej*, red. A. Brodzka, Warszawa 1994.
- S. Burkot, *Tadeusz Różewicz*, Warszawa 1987.
- R. Cieślak, *Oko poety. Poezja Tadeusza Różewicza wobec sztuk wizualnych*, Gdańsk 1999.
- Dlaczego Różewicz? Wiersze i komentarze*, red. J. Brzozowski i J. Poradecki, Łódź 1993.
- L. Dorak-Wojakowska, *Poetyka cielesności w utworach dramatycznych Tadeusza Różewicza*, Kraków 2007.
- T. Drewnowski, *„Walka o oddech” O pisarstwie Tadeusza Różewicza*, Warszawa 1990.
- H. Filipowicz, *Laboratorium form nieczystych. Dramaturgia Tadeusza Różewicza*, tłum. T. Kunz, Kraków 2000.
- M. Heydel, *Obecność T.S. Eliota w literaturze polskiej*, Wrocław 2002 (tu: *Cień Różewicza*).
- T. Kostkiewiczowa, *Tadeusz Różewicz*, „Kartoteka”, w: T. Kostkiewiczowa, A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński, *Czytamy utwory współczesne*, Warszawa 1967.
- T. Kunz, *Strategie negatywne w poezji Tadeusza Różewicza. Od poetyki tekstu do poetyki lektury*, Kraków 2005.
- J. Kwiatkowski, *Różewicz inny i ten sam*, w: tenże, *Klucze do wyobraźni*, Kraków 1973.
- A. Legeżyńska, *Dom i poetycka bezdomność w liryce współczesnej*, Warszawa 1996.

- Z. Majchrowski, „*Poezja jak otwarta rana*” (czytając Różewicza), Warszawa 1993.
- G. Niziołek, *Ciało i słowo. Szkice o teatrze Tadeusza Różewicza*, Kraków 2004.
- R. Nycz, *Alternatywność: dwuznaczne epifanie Różewicza*, w: tenże, *Tekstowy świat. Poststrukturalizm a wiedza o literaturze*, Warszawa 1993.
- R. Nycz, *Tadeusza Różewicza „tajemnica okaleczonej poezji”*, w: tenże, *Literatura jako trość rzeczywistości*, Kraków 2001.
- M. Porębski, *Lekcja poezji, Wstęp*, w: T. Różewicz, *Zwierciadło. Poematy wybrane*, Kraków 1998.
- Przekraczanie granic. O twórczości Tadeusza Różewicza*, red. W. Browarny, J. Orska, A. Poprawa, Kraków 2007.
- „Pamiętnik Literacki” 1999, z. 1 (numer monograficzny).
- J. Prokop, *Tadeusza Różewicza walka o oddech*, w: tenże, *Lekcja rzeczy*, Kraków 1972.
- A. Skrendo, *Tadeusz Różewicz i granice literatury*, Kraków 2002.
- M. Stala, *Druga strona. Notatki o poezji współczesnej*, Kraków 1997 (tu: *Cierpiące ciało i śmiertelne słowo, Czas, który nastąpił po czasie marnym oraz Przekleństwo poezji*).
- Światy Tadeusza Różewicza, red. M. Kisiel, W. Wójcik, Katowice 2000.
- L. Wiśniewska, *Między biegunami i na pograniczu (o „Białym małżeństwie” Tadeusza Różewicza i poezji Zbigniewa Herberta)*, Bydgoszcz 1999.
- P. Śliwiński, *Nuda według Różewicza*, w: tenże, *Przygody z wolnością*, Kraków 2002.
- W. Wójcik, *Staff i Różewicz. Studia historycznoliterackie*, Katowice 1999.
- K. Wyka, *Różewicz parokrotnie*, oprac. M. Wyka, Kraków 1977.
- H. Zaworska, *Sztuka podróżowania. Poetyckie mity podróży w twórczości Jarosława Iwaszkiewicza, Juliana Przybosa i Tadeusza Różewicza*, Kraków 1980.
- Zobaczyć poetę: materiały konferencji „Twórczość Tadeusza Różewicza” UAM Poznań 4–6 XI 1991*, red. E. Guderian-Czaplińska i E. Kalemba-Kasprzak, Poznań 1993.
- D. Szczukowski, *Tadeusz Różewicz wobec niewyraźnego*, Kraków 2008.

CII. MIRON BIAŁOSZEWSKI

- Białoszewski a nurty awangardowe w sztuce XX w.
- Niepróżnujące próżnowanie „ja” lirycznego.
- Teatralizacja poezji.
- Podśuchiwanie języka mówionego.

- Wynalazca gatunków jednorazowych.
- Tradycja odkryta na nowo: ballady.
- Słowa oderwane od rzeczy: epizod „lingwistyczny”.
- Powierzchnia i głębia codzienności: między reportażem a doświadczeniem wewnętrznym.
- Epika intymna: *Pamiętnik z powstania warszawskiego*.
- Poetycka etnografia Warszawy.
- Kronika małej historii PRL.
- Groteska metafizyczna okresu ostatniego.

Utwory:

- M. Białoszewski: *Wiersze*, wybór autora, przedm. J. Sławiński, Warszawa 1976; *Utwory zebrane*, t. 1–6, Warszawa 1987–1991; *Oho*, Warszawa 1985; *Obmąbywanie Europy czyli dziennik okrętowy. AAAmeryka. Ostatnie wiersze*, Warszawa 1988.

Źródła pomocnicze:

- Ballada polska*, oprac. Cz. Zgorzelski, I. Opacki, Wrocław 1962, BN, s. I, nr 177.

Opracowania:

- S. Barańczak, *Język poetycki Mirona Białoszewskiego*, Wrocław 1974.
- S. Barańczak, „*Patyk*” Mirona Białoszewskiego, w: *Nowela, opowiadanie, gawęda*, red. K. Bartoszyński i in., Wrocław 1974.
- M. Głowiński, *Małe narracje M. Białoszewskiego*, w: tenże, *Gry powieściowe*, Warszawa 1973.
- J. Kopciński, *Gramatyka i mistyka. Wprowadzenie w teatralną osobność Mirona Białoszewskiego*, Warszawa 1997.
- J. Kwiatkowski, *Abulia i liturgia*, w: tenże, *Klucze do wyobraźni*, Warszawa 1964 (lub wyd. nast.).
- Literatura wobec wojny i okupacji*, red. M. Głowiński, J. Sławiński, Wrocław 1976 (rozprawy S. Barańczaka, M. Czermińskiej i M. Janion).
- M. Łukaszuk-Piekara, „*niby ja*”. *O poezji Mirona Białoszewskiego*, Lublin 1997.
- Pisanie Białoszewskiego. Szkice*, red. M. Głowiński, Z. Łapiński, Warszawa 1993.
- „Poezja” 1976, nr 2 i 1985, nr 12 (numery tematyczne).
- A. Sandauer, *Poezja rupieci. Rzecz o M. Białoszewskim*, w: tenże, *Poeci czterech pokoleń*, Kraków 1977 (lub inne przedruki).
- J. Sławiński, *M. Białoszewski: Ballada od rymu*, w: *Liryka polska. Interpretacje*, red. J. Prokop, J. Sławiński, Kraków 1966 (lub wyd. nast.).

- J. Sławiński, *Białoszewski Miron* oraz *Pamiętnik z powstania warszawskiego*, hasła w: *Literatura polska po 1939 roku. Przewodnik encyklopedyczny*, red. M. Witkowicz (właśc. M. Drabikowski), t. 1, Warszawa 1989.
- A. Sobolewska, *Maksymalnie udana egzystencja. Szkice o życiu i twórczości Mirona Białoszewskiego*, Warszawa 1977.
- Z. Stefanowska, *Białoszewskiego „Pamiętnik z powstania warszawskiego”*, „Teksty” 1973, nr 4.
- „Twórczość” 1983, nr 9 (numer tematyczny).
- A. Zieniewicz, *Małe iluminacje. Formy prozatorskie Mirona Białoszewskiego*, Warszawa 1989.
- E. Winiecka, *Białoszewski sylleptyczny*, Poznań 2006.
- Białoszewski przed Dziennikiem*, red. W. Browarny i A. Poprawa, Kraków 2010.

CIII. WISŁAWA SZYMBORSKA

- Poezja dla nieczytających poezji.
- Konieczność i przypadek: nasz świat jako jeden ze światów możliwych.
- Ironia afirmująca.
- Etyka bez kodeksu.
- Naturalna nienaturalność człowieka.
- Poezja a sztuki piękne.
- Poezja a nauki przyrodnicze.
- Ciało jako źródło doznań, ciało jako przedmiot myśli.
- Początek, środek i koniec: dramaturgia wiersza.
- Słowo wieloznaczne i ściśle: metaforyka, składnia, wersyfikacja.
- Szymborska a tradycja liryki kobiecej.
- Felieton jako liryk prozą.

Utworky:

W. Szymborska: *Wołanie do Yeti*, Kraków 1957; *Sól*, Warszawa 1962; *Sto poeciach*, Warszawa 1967; *Wszelki wypadek*, Warszawa 1972; *Wielka liczba*, Warszawa 1976; *Ludzie na moście*, Warszawa 1986; *Koniec i początek*, Poznań 1993; *Wiersze wybrane*, Warszawa 1964 (wyd. 2, 1979); *Poezje wybrane*, Warszawa 1967; *Poezje*, wstęp J. Kwiatkowski, Warszawa 1970 (wyd. 2, 1977); *Wybór wierszy*, Warszawa 1973 (lub inne wybory wierszy, które, poczynając od 1996 r., zaczęły się licznie ukazywać); *Chwila*, Kraków 2002; *Dwukropek*, Kraków 2005; *Tutaj*, Kraków 2009.

Opracowania:

- S. Balbus, *Świat ze wszystkich stron świata. O Wisławie Szymborskiej*, Kraków 1996.
- M. Baranowska, *Tak lekko było nic o tym nie wiedzieć. Szymborska i świat*, Wrocław 1996.
- A. Legeżyńska, *Wisława Szymborska*, Poznań 1996.
- T. Nyczek, *22 x Szymborska*, Poznań 1997.
- Radość czytania Szymborskiej. Wybór tekstów krytycznych*, oprac. S. Balbus i D. Wojda, Kraków 1996 (zwłaszcza szkice S. Barańczaka, J. Kwiatkowskiego, J. Łukasiewicza, Cz. Miłosza, J. Przybosia, A. Sandauera, i M. Stali).
- Szymborska: szkice*, red. J. Jarzębski, Warszawa 1996.
- Wisława Szymborska. Życie na oczekaniu – Lekcja literatury z J. Kwiatkowskim i M. Stalą*, Kraków 1996.
- D. Wojda, *Milczenie słowa. O poezji Wisławy Szymborskiej*, Kraków 1996.
- W. Lięża, *O poezji Wisławy Szymborskiej. Świat w stanie korekty*, Kraków 2002.
- A. Zarzycka, *Rewolucja Szymborskiej 1945–1957. O wczesnej twórczości poetki na tle epoki*, Poznań 2010.

CIV. ZBIGNIEW HERBERT

- Czy Herbert jest „klasykiem”?
- Ironia i patos.
- Poezja kontemplacji a poezja obowiązku.
- Wypisy z historii i mitologii: *exemplum* i parabola.
- Wypisy z historii najnowszej: wezwanie tyrtejskie.
- Autor i jego zastępcy: monolog dramatyczny.
- Motywy malarskie w liryce Herberta.
- Podróże estety i moralisty: sztuka Południa (*Barbarzyńca w ogrodzie*).
- Podróże estety i moralisty: sztuka Północy (*Martwa natura z wędzidłem*).
- Wiersze na odejście.
- Historia, przemoc, pamięć (w *Labiryntie nad morzem* i innych utworach).

Utwory:

- Z. Herbert: *Wiersze zebrane*, oprac. R. Krynicki, Kraków 2008 lub: *Pan Cogito*, Warszawa 1974 (wyd. 2, popr. Wrocław 1993); *Raport z obłąkanego miasta i inne wiersze*, Paryż 1984 (wyd. krajowe, Wrocław 1992); *Elegia*

na odejście, Paryż 1990 (wyd. krajowe, Wrocław 1992); *Rovigo*, Wrocław 1992; *Barbarzyńca w ogrodzie*, Warszawa 1962 (wyd. 4, popr. Lublin 1991); *Martwa natura z wędzidłem*, Wrocław 1993, *Labirynt nad morzem*, Warszawa 2000, *Epilog burzy*, *Labirynt nad morzem*, *Król mrówek*, korespondencja.

Źródła pomocnicze:

Wypluć z siebie wszystko. Rozmowa ze Zbigniewem Herbertem, w: J. Trznadel, *Hańba domowa*, Warszawa 1986, (lub wyd. nast.).

Opracowania:

- M. Antoniuk, *Otwieranie głosu. Wczesna twórczość Herberta*, Kraków 2009.
- E. Balcerzan, *Poezja polska w latach 1939–1965*, cz. 2: *Ideologie artystyczne*, Warszawa 1988, rozdz. 3.
- S. Barańczak, *Uciekinier z Utopii. O poezji Zbigniewa Herberta*, Londyn 1984 (przedr. Kraków 1985, Oficyna Literacka), wyd. 2, Wrocław 1994.
- J. Błoński, *Tradycja, ironia i głębsze znaczenie*, w: tenże, *Romans z tekstem*, Kraków 1981.
- Czytanie Herberta*, red. P. Czapliński, P. Śliwiński, E. Wiegandt, Poznań 1995.
- Dlaczego Herbert. Wiersze i komentarze*, oprac. K. Poklewska, T. Cieślak, J. Wiśniewski, Łódź 1992.
- A. Franaszek, *Ciemne źródło. O twórczości Zbigniewa Herberta*, Londyn 1998.
- A. Kaliszewski, *Gry Pana Cogito*, Kraków 1983.
- A. Kijowski, *Pielgrzym*, „*Twórczość*” 1963, nr 5 (przedr. w: tenże, *Arcydzieło nieznanne*, Kraków 1964).
- J. Kwiatkowski, *Imiona prostoty*, w: tenże, *Klucze do wyobraźni*, Warszawa 1964.
- J.J. Lipski, *Między historią i Arkadią wyobraźni*, „*Twórczość*” 1962, nr 1 (przedr. w: tenże, *Szkice o poezji*, Paryż 1987).
- J. Łukasiewicz, *Herbert*, Wrocław 2001.
- W. Maciąg, *O poezji Zbigniewa Herberta*, Wrocław 1987.
- Poznawanie Herberta*, t. 1–2. (Antologia tekstów krytycznych), wybór i wstęp A. Franaszek, Kraków 1998, 1999.
- R. Przybylski, *Między cierpieniem a formą*, w: tenże, *To jest klasycyzm*, Warszawa 1978.
- J.M. Rymkiewicz, *Zbigniew Herbert: „Studium przedmiotu”*, w: *Liryka polska. Interpretacje*, wyd. 2, red. J. Prokop, J. Sławiński, Kraków 1971.

- P. Siemaszko, *Zmienność i trwanie. O eseistyce Zbigniewa Herberta*, Bydgoszcz 1996.
- J. Sławiński, *Z. Herbert – „Tren Fortynbrasa”*, w: *Czytamy utwory współczesne*, oprac. T. Kostkiewiczowa, A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński, Warszawa 1967.
- K. Wyka, *Składniki świetlnej struny*, w: tenże, *Rzecz wyobraźni*, wyd. 2 rozsz., Warszawa 1977 (wyd. pierwsze 1959).
- Herbert na językach. Współczesna recepcja twórczości Zbigniewa Herberta w Polsce i na świecie*, red. A. Grabowski, J. Kopciński, J. Snopek, Warszawa 2010 (wybrane artykuły).
- Herbert na językach. Współczesna recepcja twórczości Zbigniewa Herberta w Polsce i na świecie*, red. A. Grabowski i in., Warszawa 2010.

CV. TADEUSZ KONWICKI

— Bohaterowie (bohater?) prozy Konwickiego: rodowody – „niezawiniona wina” u źródeł ich biografii; niszcząca samoświadomość bohaterów. Wieczna wędrówka w poszukiwaniu tożsamości.

— „Wszystko dzieje się jak zwykle w Nowej Wilejce”: świat przedstawiony w twórczości Konwickiego. Wileńszczyzna jako centrum świata. Kresy i kresowość. Obraz Warszawy.

— Wizja współczesności: duchowe zniewolenie inteligentów; relatywizm postaw moralnych?; rozpad i zagłada wartości. Wizerunek komunistycznej rzeczywistości (również w utworach pisanych przed 1976 r.), obraz lat dziewięćdziesiątych, np. *Czytałto*.

— Techniki literackie: autotematyzm, elementy gatunków popularnych, gra z czytelnikiem i z samym sobą. Konwicki jako autor jednej przez całe życie pisanej książki?

— Diariusze (*Kalendarz i klepsydra*, *Wschody i zachody księżycy*, *Nowy Świat i okolice*, także *Pół wieku czyścica*) jako dyskursywne dopełnienie prozy fabularnej. Autodemaskacja? – Autokreacja? – Autokomentarz?

— Metafizyka Konwickiego: Bóg. Szatan. Śmierć. Czyściec.

— Cechy charakterystyczne twórczości filmowej Tadeusza Konwickiego: filmy autorskie, scenariusze (nadobowiązkowo).

Utwory:

Twórczość Tadeusza Konwickiego. Wybór dowolny.

Źródła pomocnicze:

S. Nowicki [S. Beres], *Pół wieku czyścica. Rozmowy z Tadeuszem Konwickim*, Warszawa 1990.

Opracowania:

- J. Arlt, *Mój Konwicky*, Kraków 2002.
- S. Barańczak, *O „Kompleksie polskim” rozważania wigilijne na stojąco*, w: tenże, *Etyka i poetyka*, Paryż 1979.
- P. Czapliński, *Tadeusz Konwicky*, Poznań 1994.
- M. Czermińska, *Autobiografia i powieść czyli pisarz i jego postacie*, Gdańsk 1987.
- B. Hadaczek, *O wileńskim świecie Tadeusza Konwickiego*, „Ruch Literacki” 1989, nr 4–5.
- M. Janion, *Tam gdzie rojsty*, w: tenże, *Projekt krytyki fantazmatycznej*, Warszawa 1991.
- Z. Kurzowa, *Elementy kresowe w języku powieści powojennej*, Warszawa 1975.
- T. Lubelski, *Poetyka powieści i filmów Tadeusza Konwickiego*, Wrocław 1984.
- W. Mach, *Przeczytaj „Dziurę w niebie” (1959)*, w: tenże, *Szkice literackie*, Warszawa 1971.
- A. Nasalska, *Oszukani przez historię: o prozie Tadeusza Konwickiego*, w: tenże, *Między literaturą a historią*, Lublin 1986.
- J. Walc, *Dwa razy o „Małej Apokalipsie”*, w: tenże, *Wielka choroba*, Warszawa 1992.
- J. Walc, *Nieepickie powieści Tadeusza Konwickiego*, „Pamiętnik Literacki” 1975, z. 1.
- J. Walc, *Wy chcecie pieśni*, w: tenże, *Wybierane*, Warszawa 1989.
- H. Zaworska, *Dolina i Wszystko albo nic*, w: tenże, *Spotkania*, Warszawa 1973.

CVI. JULIA HARTWIG

- Julia Hartwig jako reprezentantka „linii Miłosa” w poezji polskiej.
- „Błysk” – aforyzm czy nowa forma gatunkowa?
- Semantyczna pojemność poematu prozą (wpływ tradycji i indywidualna realizacja).
- Miasta poetki (Lublin, Warszawa, Paryż, Des Moines).
- Melancholia w późnej twórczości Julii Hartwig.
- Sposoby wyrażania rzeczywistości – nowoczesne epifanie w twórczości poetyckiej.
- Oniryzm – konwencja literacka wczesnej twórczości Hartwig.
- Obcowanie ze światem: afirmacja, empatia, uważność.
- Ekfrazja – połączenie „zobaczonej” realności i tradycji malarskiej.
- Konteksty amerykańskie (podróże, lektury, inspiracje).
- Sztuka eseju biograficznego (*Apollinaire, Nerval, Podziękowanie za gościnę*).

Utwory:

J. Hartwig:

Zobaczone, Kraków 1999.

Wybór wierszy, Warszawa 2000.

Wiersze amerykańskie, Warszawa 2002.

Mówiąc nie tylko do siebie. Poematy prozą, Warszawa 2003.

Bez pożegnania, Warszawa 2004.

Podziękowanie za gościnę, Gdańsk 2006.

To wróci, Warszawa 2007.

Jasne niejasne, Kraków 2009.

Błyski, Warszawa 2002.

Zwierzenia i błyski, Warszawa 2004.

Trzecie błyski, Warszawa 2008.

Opracowania:

A. Kałuża, *Wola odróżnienia. O modernistycznej poezji Jarosława Marka Rymkiewicza, Julii Hartwig, Witolda Wirbyszy i Krystyny Miłobędzkiej*, Kraków 2008.

M. Telicki, *Poetycka antropologia Julii Hartwig*, Poznań 2009.

W. Kaliszewski, *Klasycyzm i Julia Hartwig*, „Więź” 1988, nr 6.

J. Kwiatkowski, *Dwie poezje Julii Hartwig*, w: tenże, *Magia poezji*, Kraków 1997.

A. Legeżyńska, *Uważność – według Julii Hartwig*, w: taż, *Od kochanki do psalmistki. Sylwetki, tematy i konwencje liryki kobiecej*, Poznań 2009.

A. Nasiłowska, *Poezja jako sposób poznania*, „Odra” 1996, nr 5.

A. Nasiłowska, *Wiara w zadanie*, „Kwartalnik Artystyczny” 2010, nr 4.

I. Smolka, *Prawo do sprzeczności*, w: taż, *Dziewięć światów. Współczesne poetki polskie*, Warszawa 1997.

A. Szymańska, *Patrząc aż do bólu. O szukaniu i znajdowaniu w poematach prozą Julii Hartwig*, „Topos” 2004, nr 3–4.

R. Przybylski, *Między chaosem a snem*, w: tenże: *To jest klasycyzm*, Warszawa 1978.

CVII. KRYSZYNA MIŁOBĘDZKA – POETKA, DRAMATURG, ESEISTKA

— Dwa „debiuty” Miłobędzkiej. Charakterystyka wczesnej i późnej twórczości.

— Teatr dziecięcy jako inspiracja dla poezji Krystyny Miłobędzkiej (na podstawie szkiców i scenariuszy).

- Kto mówi? Sposoby ewokacji nowoczesnego podmiotu literackiego.
- Język, rzeczywistość, podmiot: wzajemne relacje.
- Źródła poetyckości: język potoczny, mówiony i prywatny.
- Rzeczy i ludzie. Antropologiczny wymiar twórczości Miłobędzkiej.
- Poetycki zapis przemijania.
- Między Wschodem a Zachodem: odniesienia filozoficzne w twórczości Krystyny Miłobędzkiej.

Utwory:

K. Miłobędzki:

Scenariusze teatralne i szkice: *Siała baba mak. Gry słowne dla teatru* (1995), *Leśmian – Białoszewski – Karpowicz*, „Czas Kultury” (1997), monografia *Teatr Jana Dormana: kto jest kim w sztuce dla dziecka* (1990), zbiór szkiców *W widnokręgu Odmięca. Teatr, dziecko, kosmogonia* (2008).

Tomy poetyckie i cykle poetyckie: *Pokrewne* (1970), *Dom, pokarmy* (1975), *Wykaz treści* (1984), *Przed wierszem* (1994, tu także cykl *Anaglify* z 1960 roku), *Imięstowy* (2000), *wszystkowsze* (2000), *Po krzyku* (2004, II wyd. 2005), *gubione* (2008) oraz tomy zbiorowe: *Zbierane* (2006) i *Zbierane, gubione* (2010).

Opracowanie i źródła pomocnicze:

S. Barańczak, *Dramatyczna niegramatyczność* (K. Miłobędzka, *Dom, pokarmy*), „Odra” 1975, nr 12, lub w: tenże, *Przed i po. Szkice o poezji krajowej przelotem lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych*, Londyn 1988.

S. Barańczak, *In statu nascendi* (K. Miłobędzka, *Pokrewne*), „Twórczość” 1971, nr 9, lub w: tenże, *Ironia i harmonia*, Warszawa 1973.

J. Borowiec, *Szare światło. Rozmowy z Krystyną Miłobędzką i Andrzejem Falkiewiczem*, Wrocław 2009.

T. Karpowicz, *Metafora otwarta. O poezji Krystyny Miłobędzkiej*, www.biuroliterackie.pl/przystan.

K. Kuczkowski, *Poezja „nocy, nijak, bezgłosu, zadławi”*. O wierszach Krystyny Miłobędzkiej, „Nowy Nurt” 1995, nr 20.

A. Legeżyńska, *Lingua defectiva. O poezji Krystyny Miłobędzkiej*, w: taż, *Od kochanki do psalmistki. Sylwetki, tematy i konwencje liryki kobiecej*, Poznań 2009.

J. Łukasiewicz, *Oddane pulsowaniu krążeniu odpływom...* (K. Miłobędzka, *Pokrewne*), „Odra” 1971, nr 9.

K. Maliszewski, „Konieczność mówienia nowych” (K. Miłobędzka, *Przed wierszem*), „Topos” 1995, nr 7–8.

Miłobędzka wielokrotnie, red. i wstęp P. Śliwiński, Poznań 2008.

- Mówi się, że wiersz się rodzi...* (klipy poetyckie), www.biuroliterackie.pl/przystan.
- T. Nyczek, *Pokrewne, osobne. O poezji Krystyny Miłobędzkiej*, „Odra” 1993, nr 10, s. 51–60.
- O tym, ile trzeba stracić, żeby być*. Z Krystyną Miłobędzką rozmawia Magdalena Rybak, www.biuroliterackie.pl/przystan oraz w: *taż, Rozbiórka. Wiersze, rozmowy i portrety 26 poetów*, Wrocław 2007.
- A. Poprawa, *Epigramaty niemożliwe. O nowych wierszach Krystyny Miłobędzkiej*, „Tygodnik Powszechny” 2004, nr 24.
- I. Smolka, „*Słowa chcą żyć, nie mówić*” [Krystyna Miłobędzka], w: *taż, Dziewięć światów. Współczesne poetki polskie*, Warszawa 1997.
- S. Sterna-Wachowiak, *Lekcja języka* [Krystyna Miłobędzka, *Dom, pokarmy*], „Twórczość” 1976, nr 10.
- znikam, jestem (cztery wieczory autorskie)*, wstęp i oprac. J. Borowiec, Wrocław 2010.
- Zwiewność*. Z Krystyną Miłobędzką i Andrzejem Falkiewiczem rozmawiają Katarzyna Czeczot i Agata Kula, „Studium” 2005, nr 4–5.

CVIII. STANISŁAW BARAŃCZAK

- Walka z kłamstwem jako postulat poezji pomarcowej.
- Zaangażowanie, retoryka, interwencyjność – zagrożenie dla artyzmu twórczości?
- Człowiek paradoksalny – podmiot poezji Barańczaka.
- Szukanie tradycji (poezja metafizyczna XVII w., poezja purnonsensowa, Awangarda Krakowska, lingwizm, Herbert...).
- Forma, czyli wolność sztuki.
- Gatunki stare i nowe; gatunki ulubione.
- Lokalność i uniwersalność: konfrontacja kultury polskiej i zachodniej w utworach powstałych w Ameryce.
- Barańczak jako nonsensista.
- Tematy i odmiany eseistyki Stanisława Barańczaka.

Utwory:

S. Barańczak: *Wiersze zebrane*, Kraków 2006; *Biografioty. Poczest 56 jednostek sławnych, sławetnych i oślawionych oraz Appendix umożliwiający człowiekowi kulturalnemu zrozumienie i zapamiętanie o co chodzi w 7 podstawowych utworach W. Szekspira*, Kraków 1991; *Geografioty. Z notatek globtrotera domatora*, Warszawa 1998; *Poezja i duch Uogólnienia. Wybór esejów 1970–1995*, Kraków 1996; *Etyka i poetyka*, Kraków 2009; *Przed i po*, Londyn 1988; *Tablica*

z *Macondo*, Londyn 1990; *Pegaz zdębiał. Poezja nonsensu a życie codzienne: wprowadzenie w prywatną teorię gatunków*.

Opracowania:

- K. Biedrzycki, *Świat poezji Stanisława Barańczaka*, Kraków 1995.
- W. Bolecki, *Język jako świat przedstawiony. O wierszach Stanisława Barańczaka*, w: tenże, *Pre teksty i teksty. Z zagadnień związków międzytekstowych w literaturze polskiej XX wieku*, Warszawa 1998.
- J. Dembińska-Pawelec, *Światy możliwe w poezji Stanisława Barańczaka*, Katowice 1999.
- J. Dembińska-Pawelec, *Villanella. Od Anonima do Barańczaka*, Katowice 2006.
- J. Kandziora, *Ocalony w gmachu wiersza. O poezji Stanisława Barańczaka*, Warszawa 2007.
- J. Kozaczewski, *Polska tradycja literacka w poezji Nowej Fali*, Kraków 2004.
- D. Pawelec, *Poezja Stanisława Barańczaka. Reguły i konteksty*, Katowice 1992.
- „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Literacka” 1999, nr VI (XXVI), numer monograficzny: *Barańczak – poeta lector*.
- E. Rajewska, *Stanisław Barańczak – poeta i tłumacz*, Poznań 2007.
- M.A. Szulc-Packalén, *Pokolenie 68. studium o poezji polskiej lat siedemdziesiątych*, Warszawa 1997.
- M. Kaczorowska, *Przekład jako kontynuacja twórczości własnej. Na przykładzie wybranych translacji Stanisława Barańczaka z języka angielskiego*, Kraków 2011.

ŻYCIE LITERACKIE W LATACH 1945–1989

CIX. W KRAJU

— Pod okupacją:

nielegalny ruch wydawniczy (książki i prasa); wieczory autorskie; tajne nauczanie literatury polskiej; utwory do szuflady; pierwsze zetknięcie ze stalinowską polityką kulturalną (Wilno i Lwów).

— Okres socrealizmu i przełom październikowy:

„zamówienie społeczne” czyli centralne kierowanie literaturą i czytelnictwem; rozbudowa sieci bibliotek publicznych i zakładowych; prohibita; pisarze w zakładach pracy; cenzura; rola przekładów (utworów socrealistycznych i klasyki); rusyfikacja; załamywanie się systemu stalinowskiego – złagodzenie